

Шифр «партнерство»

НАУКОВА РОБОТА

**на Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
на тему "Фінансова безпека держави - передумова підвищення
конкурентних позицій у глобальному світі"
зі спеціалізації
«Управління у сфері економічної конкуренції»**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ, ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА НАПРЯМІВ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ, СПІВПРАЦЯ ІЗ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	12
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ, ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ, ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ДЕРЖАВИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ	20
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	-
ДОДАТКИ	-

ВСТУП

Актуальність інтеграції України у світовий економічний простір, формування взаємовідносин із міжнародними фінансовими організаціями є безперечною. Дослідження інтеграційних процесів проводились значною кількістю авторів, з-поміж яких: О. Білорус, О. Власюк, В. Колосова, І. Іванова, Г. Терещенко, О. Ковтун, Г. Башнянин, В. Шевчук, Н. Галазюк, О. Зелінська, О. Урбан. Авторами досліджено особливості інтеграції України у світовий економічний простір. Вчені розглядали певні аспекти зовнішньоекономічної діяльності України та її взаємовідносини з міжнародними організаціями, у тому числі і фінансовими. Дослідження цих вчених підтверджують, що співпраця з міжнародними фінансовими організаціями впливає на інвестиційні можливості національної економіки країни. Тому питання участі міжнародних фінансових організацій у забезпеченні фінансування інвестиційних проєктів в Україні як ефективного напрямку є актуальними і потребує подальших досліджень з огляду на вплив глобалізаційних процесів, посилення міжнародних взаємозв'язків та партнерства у зовнішньому середовищі. Оцінка наукових тверджень свідчить про те, що окремі питання, пов'язані із співпрацею України та міжнародними організаціями потребує поглиблення. Доцільно провести оцінку програм розвитку, можливості співпраці з метою активізації інвестиційної діяльності.

Метою наукової роботи є обґрунтування напрямів забезпечення результативного співробітництва України з міжнародними організаціями та визначення перспектив подальшої співпраці з метою розвитку галузей національної економіки, поширення сфер грантової діяльності, партнерства, гарантування фінансової безпеки держави, підвищення конкурентоспроможності держави у глобальному світі. Методологічно дослідження ґрунтується на виявленні можливостей щодо розширення співпраці з міжнародними організаціями у напрямку підвищення темпів соціально-економічного розвитку, гарантування фінансової безпеки, зростання конкурентоспроможності держави у глобальному світі.

Для досягнення поставленої мети у роботі були виконані наступні *задачі*: дослідити теоретичні та методологічні засади сутності, особливостей та напрямів гарантування фінансової безпеки держави; провести аналітичну оцінку чинників впливу і передумов соціально-економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності національної економіки; систематизувати пріоритетні підходи підвищення конкурентних позицій держави у глобальному світі з урахуванням можливостей поширення сфер співпраці із міжнародними організаціями.

Об'єктом дослідження є процес гарантування фінансової безпеки держави з урахуванням співпраці із міжнародними організаціями, підвищення конкурентних позицій держави у глобальному світі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад щодо гарантування фінансової безпеки держави, підвищення її конкурентних позицій у глобальному світі з огляду на розширення сфер співпраці із міжнародними організаціями, партнерства, грантової діяльності.

У роботі було використано наступні методи: загальнонаукові, до яких віднесено: наукової абстракції, діалектичний, логічний, бібліографічний та спеціальні, а саме: методи аналізу і синтезу, аналітичних групувань (групування за окремими проектами, джерелами фінансування Групи Світового Банку), системного підходу, порівняльний, розрахунковий і статистичний, моделювання.

Інформаційною базою слугували науково-аналітичні публікації, електронні ресурси з теми дослідження.

Наукові дослідження апробовано на науково-теоретичних конференціях, семінарах та круглих столах з питань національної (економічної) безпеки у глобалізаційному середовищі. Підготовлено публікацію до фахового видання України. Результати дослідження рекомендовані до впровадження у діяльність підприємств, що підтверджується довідками про впровадження.

Наукова робота містить елементи наукової новизни, які сформовано авторами на основі проведеної аналітичної оцінки, виявлених причинно-наслідкових залежностей та ґрунтується на підходах у гарантуванні фінансової

безпеки держави, підвищення її конкурентних позицій у глобальному світу з огляду на розширення сфер співпраці із міжнародними організаціями. Авторами обумовлено, що фінансове забезпечення програм, ініціатив, у тому числі глобального характеру, покладаються на можливості окремих держав світу. Партнерство з міжнародними організаціями дозволяє залучати, у тому числі на вигідних умовах, фінансові ресурси з метою реалізації програм, забезпечення розвитку й безпечності суспільства, гарантування фінансової безпеки держави, підвищення її конкурентних переваг у світі. Вагомою альтернативою у розвитку держави є поширення сфер грантової діяльності.

Наукова робота виконана на 30 сторінках основного комп'ютерного тексту. Структура наукової роботи містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. У науковій роботі сформовано 4 таблиці, 3 рисунки, 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУТНОСТІ, ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА НАПРЯМІВ
ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ, СПІВПРАЦЯ ІЗ
МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Національна економіка зазнала розбалансування внаслідок кризових явищ, які спонукали до стагнації, нестабільного рівня золотовалютних резервів, погіршення балансу поточного рахунку, обмеження доступу до кредитних джерел. Співробітництво із міжнародними фінансовими організаціями є одним із стабілізаційних чинників у розвитку національної економіки. Недостатність фінансових ресурсів спонукає до відповідних кризових явищ, які можуть бути нейтралізовані через залучення капіталу, у тому числі міжнародного.

Фінансові ризики можуть виникати у процесі отримання, розміщення і використання фінансових ресурсів. Серед основних причин виникнення фінансових ризиків виділяють такі: несприятливі зміни відсоткових ставок, непередбачене скорочення терміну повернення залучених засобів, зниження рентабельності або збитковості діяльності, висока питома вага позикового капіталу у структурі пасивів, відсутність резервів високоліквідних активів [1].

Виконання державою усіх без винятку функцій і задач неможливе без діючої системи формування, розподілу, перерозподілу і використання фондів грошових коштів, що є предметом забезпечення фінансової безпеки. Під фінансовою безпекою держави розуміють такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної і податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до зовнішніх і внутрішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та її зростання [2].

Фінансову безпеку доцільно розглядати як захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань [3].

Сутність категорії "фінансова безпека" сформована у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 Сутність категорії «Фінансова безпека»

Автор, автори	Сутність поняття
Барановський О.І.	Фінансова безпека організації є рівень забезпеченості компаній фінансовими ресурсами, який дозволив би їм забезпечувати своє ефективне функціонування й у разі потреби відшкодовувати обумовлені в договорах страхування збитки своїх клієнтів.
Бланк І.О.	Фінансова безпека підприємства – це інтегроване поняття категорії економічної безпеки та фінансування підприємства, що являє собою кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність пріоритетних збалансованих інтересів суб'єктів економічної діяльності від ідентифікованих реальних і потенційних загроз – зовнішніх і внутрішніх, параметри яких визначають на засаді фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки сталого розвитку підприємства в поточному і перспективному періодах
Горячева К.С.	Фінансова безпеку підприємства є фінансовий стан, який характеризується по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.
Гринюк Н.А.	Фінансова безпека – складна багаторівнева економічна категорія, що має особливість вертикального взаємовпливу усіх її елементів.
Воробйов Ю.М.	Фінансова безпека суб'єкта підприємництва – це комплексна характеристика його фінансів, за якою суб'єкт підприємництва має можливість нормально створювати і розподіляти вартість продукції, робіт послуг, утворювати доходи і прибутки, здійснювати необхідні витрати, формувати, розподіляти і використовувати фінансові ресурси, забезпечувати стабільну фінансово-господарську діяльність, платоспроможність, безперервний рух грошових коштів, задовольняючи при цьому потреби самого підприємства, інтереси його власників та інших учасників фінансових відносин

Джерело: розроблено авторами на основі опрацьованих літературних джерел

Узагальнюючи існуючі наукові підходи до визначення сутності фінансової безпеки сформульовано власне визначення цієї категорії, під якою слід розуміти такий стан фінансових ресурсів, за якого існує можливість своєчасно і у повному обсязі погашати зобов'язання, протистояти негативній дії загроз економічного середовища та забезпечувати підтримку процесів розширеного відтворення. Сучасні економічні умови характерні динамізмом, що формує особливі методи управління. Зокрема, суттєвою ознакою фінансової безпеки на мікрорівні виступає контроль за фінансовими операціями та розрахунками суб'єктів бізнес-середовища, а також формування системи

інформаційного забезпечення, що дає підстави прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Важливою є ознака протидії фінансовим ризикам та загрозам, які можуть виникати й поширюватися. Складові фінансової безпеки сформовано на рисунку 1.1.

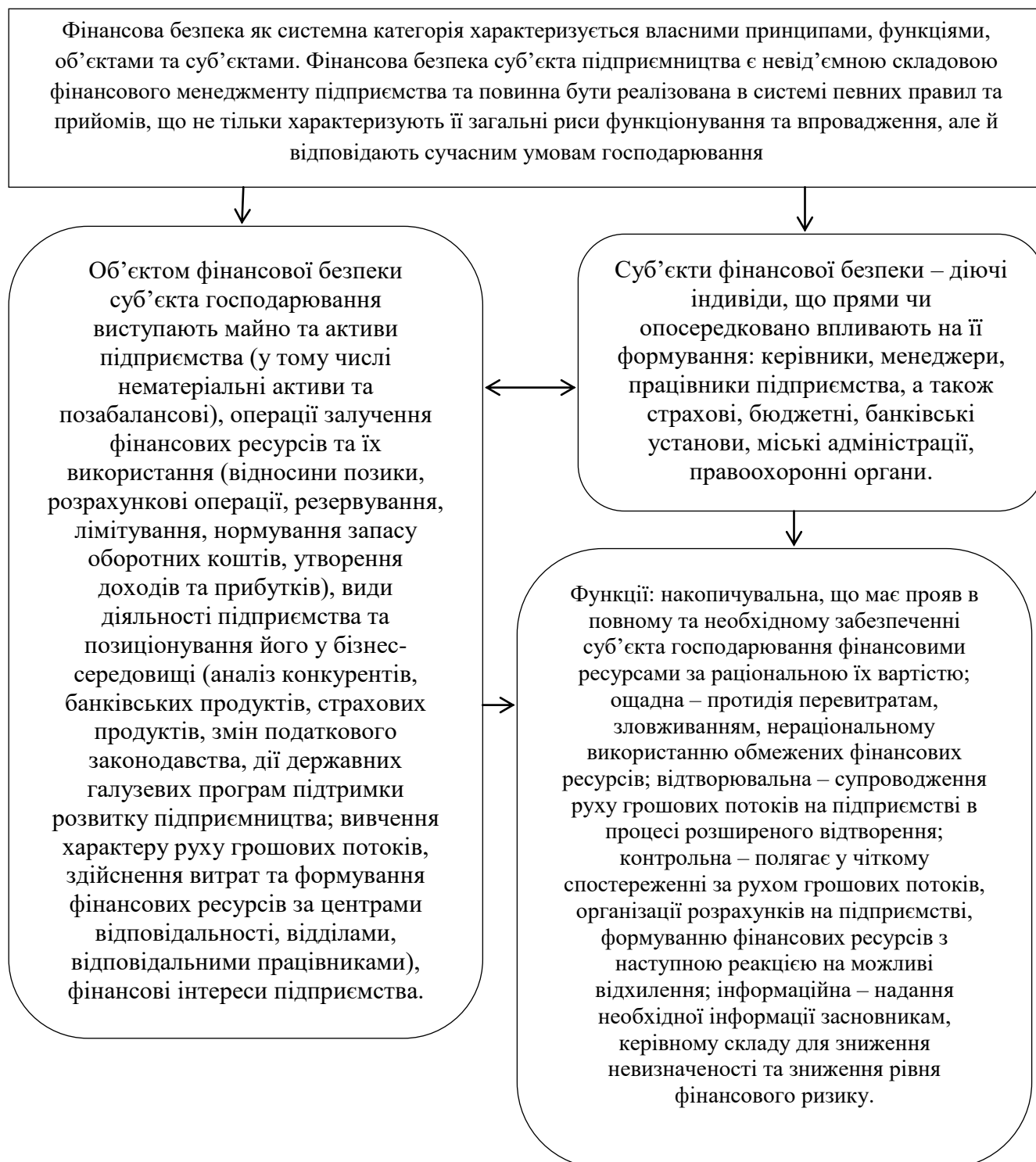

Рисунок 1.1 — Сутність, об'єкти, суб'єкти та функції фінансової безпеки

Джерело: розроблено авторами на основі опрацьованих літературних джерел

Одним із основних напрямів забезпечення фінансової безпеки є протидія відповідним загрозам, що, у свою чергу, вимагає їх своєчасної ідентифікації.

Виявлено, що основними загрозами фінансової безпеки суб'єктів є: непрозорі механізми формування цін на сільськогосподарську продукцію, що деформує кон'юнктуру ринку; недосконалість інституційного середовища розвитку підприємств, що продукує різного роду перешкоди (інституційні бар'єри); зростаюча частка трансакційних витрат суб'єктів ринку, що знижує прибутковість діяльності; недосконалість та неповнота нормативно-правової бази у сфері регулювання фінансових відносин; порушення умов підписаних договорів і контрактів, що призводить до виникнення невиконаних платежів; низький рівень інвестиційної привабливості, що стримує процеси залучення грошових коштів; низький рівень конкурентоспроможності сфер і галузей економіки.

Наявність загроз, що дестабілізують фінансову безпеку зумовлює до розробки ефективного механізму її забезпечення. Під механізмом розуміємо цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів, що функціонують у напрямі досягнення спільної мети та реалізації визначених функцій. Першочерговими заходами у напрямі формування ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки повинні бути: розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки та підтримка процесів її реалізації адекватною фінансовою політикою на всіх рівнях управління; раціоналізація відносин з контрагентами у сфері виконання умов підписаних договорів, проведення своєчасних розрахунків за борговими зобов'язаннями; організація моніторингу та діагностики фінансової безпеки з подальшим формулюванням практичних висновків та результатів, що є основою для розробки та прийняття управлінських рішень в аспекті підвищення рівня фінансової безпеки; забезпечення контролю у сфері фінансових відносин; формування інституційного середовища забезпечення фінансової безпеки, передусім, в аспекті узгодження впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища на процеси розвитку; розробка превентивних заходів протидії загрозам фінансової безпеки на засадах ідентифікації їх джерел, усунення причин їх виникнення та запобігання можливості їх прояву у перспективі; стимулювання процесу залучення фінансових інвестицій. А також система дієвого фінансового прогнозування,

яка надає можливості нейтралізувати загрози і своєчасно запровадити відповідні управлінські рішення.

Визначено, що ефективна державна політика в умовах глобалізації покликана забезпечити добробут громадян і суспільства в цілому шляхом відстоювання національних економічних інтересів на міжнародній арені. Стратегічною метою, яка підпорядкована концепту державної політики фінансової безпеки, є захист національних економічних інтересів, забезпечення економічних свобод суб'єктів господарської діяльності і населення, попередження зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз, усунення негативних проявів глобалізації (додаток А).

Прийняття державно-управлінських рішень з питань захисту національних економічних інтересів та протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам має передувати встановленню державних імперативів, які є основою у державній політиці. Такими імперативами забезпечення фінансової безпеки є: у внутрішній політиці – досягнення максимально можливого рівня забезпечення економічної та фінансової самодостатності національного господарства, виробництва товарів і послуг на основі використання й забезпечення національної приналежності внутрішніх економічних ресурсів, недопущення економічно-небезпечного притоку іноземного капіталу в стратегічно важливі галузі, продовження мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення терміном на п'ять років, протягом яких необхідно розробити покроковий механізм створення передумов до їх високоефективного використання, зростання вартості, формування потужного внутрішнього інвестора та обмеження зовнішньої експансії; у зовнішній політиці – формування експансійної зовнішньої політики на засадах багатовекторної економічно й фінансово вигідної участі в регіональних європейських, євразійських та афроазійських союзах, багатосторонніх та двосторонніх торговельно-економічних угодах.

Реалізація державної політики у гарантуванні фінансової безпеки має тісний зв'язок із співпрацею з міжнародними фінансовими організаціями, які виступають донорами.

Враховуючи сутність поняття «безпека» її глобальний вимір полягає у створенні таких передумов, які дозволять на усіх рівнях управління приймати взаємоузгоджені рішення у напрямку нівелювання можливих загроз й володіння ситуацією (ситуаціями). Глобальна безпека є складним й багатограним поняттям, яке характеризує всеохоплюючий простір процесів та явищ у соціальних системах світу. Гарантування глобальної безпеки має значну кількість обмежень, які визначаються існуючими й можливими конфліктами інтересів, у тому числі асиметричними. Подібна ситуація спонукає до необхідності розробки взаємоузгоджених дій з метою нівелювання можливих загроз, зменшення соціальної напруги. У взаємовідносинах між соціальними системами виникають певні конфлікти інтересів, особливо гостро постає питання у зовнішньому середовищі, на рівні міжнародних відносин. Посилюється вплив асиметричних конфліктів, що ускладнює реалізацію механізмів гарантування національної безпеки держав світу, міжнародної безпеки. Асиметричні конфлікти характеризуються зовсім різним потенціалом сторін, які включено до певного конфлікту міжнародних інтересів. Вагому роль у нейтралізації подібних асиметричних загроз мають здійснювати міжнародні організації, які мають певний набір правових інструментів.

Саме взаємоузгодженість дій й нівелювання асиметричних проявів на міжнародному рівні дозволяє формувати безпековий простір глобального світу.

З огляду на зазначене безпека повинна починатися з кожної особистості, й переходити від індивідуального до колективного, суспільного, глобального рівня. Безпека соціальної системи, як суспільне явище, відображає стан системи, який дозволяє нейтралізувати загрози, захистити інтереси, зберегти цілісність системи, сприяти її розвитку.

Механізм нейтралізації загроз, конфліктів інтересів має залежність від складності системи, її динамічності, сукупності впливу чинників внутрішнього й зовнішнього середовища. Гарантування безпекового простору повинно бути дієвим й результативним, спонукати до розвитку, здійснюватися з огляду на глобальні чинники впливу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ІЗ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Серед зовнішніх фінансових джерел для України найбільш привабливими є такі міжнародні фінансові інституції, як: Міжнародний Валютний Фонд (далі за текстом – МВФ) та Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (далі за текстом – ЄБРР), завдяки пільгам, порівняно низькій вартості запозичень, авторитетності їхніх оцінок і дій для інших потенційних кредиторів та інвесторів. Співпраця з такими міжнародними фінансовими інституціями розглядається світовою фінансовою спільнотою як довіра, підтвердження кредитоспроможності держави.

Україна стала членом МВФ у 1992 році. На початковому етапі Фонд консультував Україну стосовно створення законодавчої бази у фінансовій системі, управління інфляційними процесами та запровадження власної грошово-кредитної системи.

Етапи співпраці сформовано авторами у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Етапи й напрями співпраці України з МВФ

Періоди	Напрями співпраці	Обсяги залучених коштів
1994 – 1995 роки	Системна трансформаційна позика. В обмін на фінансування Уряд зобов'язався здійснювати приватизацію, демонополізацію ринків, лібералізувати ціни та зовнішню торгівлю, а також стабілізувати курс національної валюти.	498,7 млн. СПЗ (763,1 млн. дол. США)
1995 – 1998 роки	Трирічна програма «Stand-by». Кошти призначалися для обслуговування зовнішнього боргу, фінансування дефіциту платіжного і торговельного балансів, у тому числі на закупівлю імпорту для багатьох сфер діяльності, включаючи паливно-енергетичний комплекс, сільське господарство тощо.	1,318,2 млн. СПЗ (1,935 млн. дол. США)
1998 – 2002 роки	Механізм розширеного фінансування. Головна мета програми – макроекономічна стабілізація України і позитивна економічна динаміка, зростання реального ВВП.	1,193,0 млн. СПЗ (1,591,0 млн. дол. США)
2002 – 2008 роки	Технічна та консультативна допомога в рамках річної програми «попереджувальний стенд-бай», яка надавала можливість отримати від МВФ зарезервованій кредит у сумі, еквівалентній 411,6 млн. СПЗ (30% квоти України), у випадку погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами країни.	Безкредитний період

Продовження таблиці 2.1		
2008 – 2010 роки	Кредитний механізм «Stand-by». Усі кошти надійшли до НБУ і були зараховані до золотовалютного резерву з метою використання їх з метою покращення стану платіжного балансу, підтримки обмінного курсу національної валюти та ліквідності банківського сектору.	11 млрд. СПЗ (16,43 млрд. дол. США), фактично 10,6 млрд. дол. США
2010 – 2013 роки	Кредитний механізм «Stand-by». Кошти були в терміновому порядку зараховані до золотовалютних резервів НБУ.	10 млрд. СПЗ (15,1 млрд. дол. США)
2014 – 2015 роки	Кредитний механізм «Stand-by». Макроекономічні показники, закладені у програму, було відкореговано через кризові явища.	10,9 млрд. СПЗ (16,5 млрд. дол. США)
2015 – 2018 роки	Програма розширеного фінансування - чотирирічна програма передбачала фінансування заходів з економічної і фінансової стабілізації України.	12 млрд. СПЗ (17,5 млрд. дол. США)
2018 – 2020 роки	Нова програма «Stand-by», за якою Уряд може звернутися у період до весни 2020 року.	4 млрд. доларів США

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [4]

Протягом 2019-2020 років планові валютні виплати з відсотками для України становитимуть 17 млрд. доларів США. За період співпраці між Україною та МВФ було укладено 10 кредитних угод. За цими угодами Україна могла отримати майже 51,5 млрд. SDR (Special Drawing Rights), проте отримала менше половини - лише 21,9 млрд. SDR (понад 31,5 млрд. доларів США) [5].

Обумовлено, що для періоду співробітництва України з МВФ характерним є збільшення кредитів за відсутності чіткої стратегії з ефективного використання фінансових ресурсів.

Співпраця із Європейським Банком Реконструкції та Розвитку також направлена на сприяння економічному розвитку, допомогу у модернізації виробничої бази, сприяння у залученні інвестицій у виробництво, сферу послуг і фінансовий сектор, стимулювання проєктів, надання технічної допомоги у реалізації проєктів, сприяння формуванню ринку капіталів, сприяння у вирішенні екологічних проблем [6].

ЄБРР здійснює проєктне фінансування шляхом інвестування коштів як у нові виробництва, так і у діючі компанії. Етапи співпраці України з ЄБРР сформовано авторами у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Етапи й напрями співпраці України з ЄБРР

Періоди	Коротка характеристика стратегій
1992 - 1996	Перша стратегія. Фінансування проєктів у приватному секторі, сфері розвитку фінансового сектора і відновлення існуючої інфраструктури.
1997 - 1999	Друга стратегія. Перебудова енергетичного сектора.
2000 - 2001	Третя, четверта та п'ята стратегії суттєво розширювали пріоритети, ставлячи головні акценти на питаннях створення відповідного бізнес клімату через посилення інституційних можливостей фінансового сектора та модернізації транспортної інфраструктури України.
2002 - 2004	
2005 - 2006	
2007 - 2010	Шоста стратегія. ЄБРР подвоїв свій портфель інвестицій в Україну (з 2 млрд євро на кінець 2007 р. до 4 млрд. євро на кінець 2010 р.).
2011 - 2014	Сьома стратегія. Встановила прямий зв'язок між реалізацією реформ в Україні та збільшенням фінансування проєктів. Також передбачала поглиблення співпраці з бізнес-групами в Україні та розвиток кадрового потенціалу.
2018 - 2023	Восьма стратегія, направлена на: сприяння приватизації державного сектора з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності управління; сприяння забезпеченню конкуренції та рівних умов діяльності у приватному секторі шляхом підтримки компаній, які впроваджують найкращу практику; посилення енергетичної безпеки, лібералізації ринку, диверсифікації та збільшення виробництва, а також підвищення енергоефективності; підвищення стійкості фінансової системи; покращення інтеграції шляхом сприяння торгівлі, розширення інфраструктурних зв'язків.

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [6]

За фінансування проєктів ЄБРР було впроваджено у практичну діяльність проєкти вартістю від 120,0 до 450,0 млн. євро (рис. 2.1).

Співпраця зі Світовим Банком включає соціальний, фінансовий сектор, енергетичну сферу, інфраструктуру і аграрний бізнес. Визначено, що у соціальному секторі було профінансовано проєкт «Удосконалення системи фінансової допомоги», загальна сума позики 99,4 млн. дол. США, освоєно майже 90% коштів. У фінансовому секторі найбільшим є проєкт з розвитку експорту, вартість проєкту 154,5 млн. дол. США, який повністю освоєно. В аграрному секторі на розвиток системи кадастру було виділено позику у розмірі 89,7 млн. дол. США, рівень освоєння 74 відсотки.

За рахунок фінансування Світового Банку в Україні реалізується 16 проєктів на загальну суму 2895 млн доларів та 15 млн євро. Розподіл фінансування за проєктами є наступними: реабілітаційна позика (500 млн дол. США), інституційна позика (27 млн дол. США), проєкт із розробки насінництва (32 млн дол. США), проєкт реабілітації гідроенергетики (114 млн дол. США).

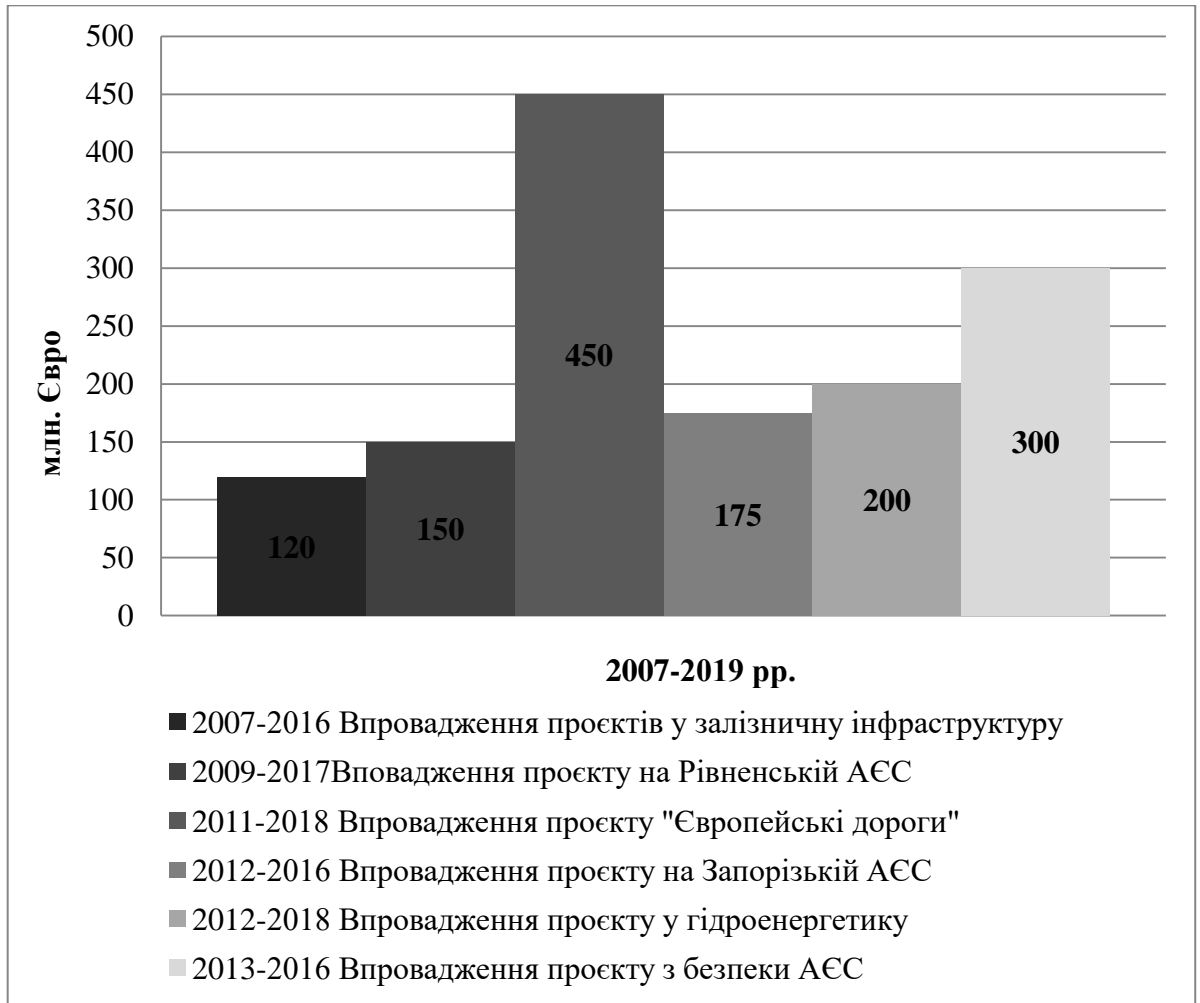

Рисунок 2.1. Проекти ЄБРР в Україні

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [6]

А також: експериментальний проєкт у вугільній галузі (16 млн дол. США), проєкт розвитку підприємств (310 млн дол. США), проєкт структурної перебудови вугільної галузі (300 млн дол. США), проєкт «Морський старт» (100 млн дол. США), проєкт структурної перебудови сільського господарства (300 млн дол. США), проєкт розвитку підприємств, II етап (300 млн дол. США), проєкт розвитку експорту (60 млн дол. США та 15 млн марок), проєкт розвитку ринку електроенергії (317 млн дол. США), проєкт підтримки соціального захисту (2,6 млн дол. США), проєкт структурної перебудови фінансового сектора (300 млн дол. США), проєкт реабілітації та розширення теплопостачання м. Києва (200 млн дол. США.), розвиток системи казначейства (16,4 млн дол. США) [7].

Основні проєкти, які реалізовано МБРР в Україні зазначено авторами у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Проекти МБРР в Україні

Назва проекту	Мета, основні завдання	Сума позики
Розвиток міської інфраструктури	Надання комунальним підприємствам допомоги з метою забезпечення населення якісними комунальними послугами.	140 млн. дол. США
Розвиток міської інфраструктури-2	Надання комунальним підприємствам допомоги з метою якісного водопостачання та водовідведення, поводження з твердими побутовими відходами на 11 комунальних підприємствах.	350 млн. дол. США
Поліпшення автомобільних доріг і безпеки руху	Приведення до європейського рівня транспортно-експлуатаційного стану автомобільної дороги М-03 Київ – Харків – Довжанський на ділянці від м. Бориспіль до м. Лубни та поліпшення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг загального користування на небезпечних ділянках і місцях концентрації ДТП.	400 млн. дол. США
Проект поліпшення автомобільних доріг і безпеки руху-2	Приведення до європейського рівня транспортно-експлуатаційного стану автомобільної дороги М-03 Київ – Харків на ділянці від м. Лубни до м. Полтава – однієї з найважливіших магістральних доріг України, що співпадає з національним транспортним коридором Європа – Азія.	450 млн. дол. США
Розвиток системи державної статистики для моніторингу соціально-економічних перетворень	Створення сталої національної системи статистики шляхом її комплексного і системного реформування для повнішого задоволення потреб органів державного управління та інших користувачів в об'єктивній статистичній інформації щодо соціально-економічного розвитку країни, її регіонів, галузей і секторів економіки.	42 млн. дол. США
Передача електроенергії	Підвищення надійності постачання електроенергії за допомогою реабілітації передавальних станцій, оновлення мережі передачі електроенергії та збільшення інституційних можливостей оператора передавальної системи НЕК «Укренерго».	200 млн. дол. США
Реабілітація гідроелектро-станцій	Збільшення виробничих потужностей гідроенергетики, підвищення надійності й ефективності роботи гідроелектростанцій, поліпшення технічних параметрів їх функціонування, безпечної експлуатації їхніх гідротехнічних споруд.	166 млн. дол. США
Другий проект розвитку експорту	Сприяння розвитку експорту недержавних підприємств України шляхом середньо- і довгострокового кредитування інвестиційних потреб експортоорієнтованих підприємств, поповнення їх оборотних коштів, надання доступу підприємствам до дешевших ресурсів шляхом ширшого використання нових банківських продуктів.	150 млн. дол. США
Проект з енерго-ефективності	Кредитування заходів із поліпшення енергоефективності промислових і муніципальних підприємств.	200 млн. дол. США

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [8]

Співпраця із Міжнародною асоціацією розвитку включає отримання безпроцентних довгострокових кредитів у соціальній, муніципальній та

освітній сферах. Такі кредити вважалися доцільними для оновлення та розширення міських комунікацій. Також значний інтерес був викликаний кредитуванням модернізацій енергетичних мереж, що є доцільним для більш ефективного використання енергетичних ресурсів. Ефективним є використання кредитних ресурсів з метою переоснащення комунального сектора більш сучасним й ефективним у використанні обладнанням. Актуальними є проєкти з переоснащення водопровідної, каналізаційної систем, системи очищення води, що обґрунтовано тривалим строком використання комунікацій, які потребують заміни, а також невідповідністю якості водопровідної води міжнародним стандартам і нормам. [6].

Фінансова організація, яка може бути залучена до процесу реалізації проєктів, Багатостороння агенція з гарантії інвестицій (Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA), заснована у 1988 році. Україна стала членом БАГІ у 1995 році.

Основними цілями співпраці з MIGA є: сприяння збільшенню притоку інвестицій у країни, що розвиваються, через надання гарантій, включно страхування, за некомерційними ризиками; здійснення досліджень, збір і поширення інформації з метою сприяння процесу інвестування; надання технічної допомоги країнам, проведення консультацій з інвестиційних питань. Станом на 2017 рік в Україні реалізувалися 18 проєктів, переважно, у банківському секторі. Основними інвесторами виступають: Німеччина, Австрія та Польща [9].

Залучення коштів з міжнародних джерел може відбуватися за участі Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів (International Center for Settlement of Investment Disputes – ICSID), який було засновано у 1966 році. Метою співпраці є сприяння притоку іноземних капіталів шляхом створення умов до врегулювання спорів між Урядами й іноземними інвесторами. Новий напрям співпраці України з міжнародними партнерами є участь у грантових проєктах. Грантова діяльність направлена на реалізацію проєктів у різних сферах діяльності. Поширення й впровадження соціальних проєктів спонукатиме до розвитку територій, підвищення рівня життя населення.

Грантова діяльність передбачає створення умов щодо залучення та ефективного використання ресурсів з метою стійкого економічного зростання та підвищення якості життя громадян. Найбільшим донором є Уряд США, у реалізації знаходиться 223 проєкти на загальну суму 2,9 млрд доларів США. Найбільший проєкт розпочато у 2018 році - «Нове обличчя кордону-2». Проєкт передбачає поглиблення реформ у Державній прикордонній службі України (покращення діяльності пунктів пропуску, впровадження якісного відбору персоналу у поєднанні із дієвими заходами з підвищення суспільної довіри) [10]. Динаміка залучення коштів за грантовими проєктами представлена на рисунку 2.2.

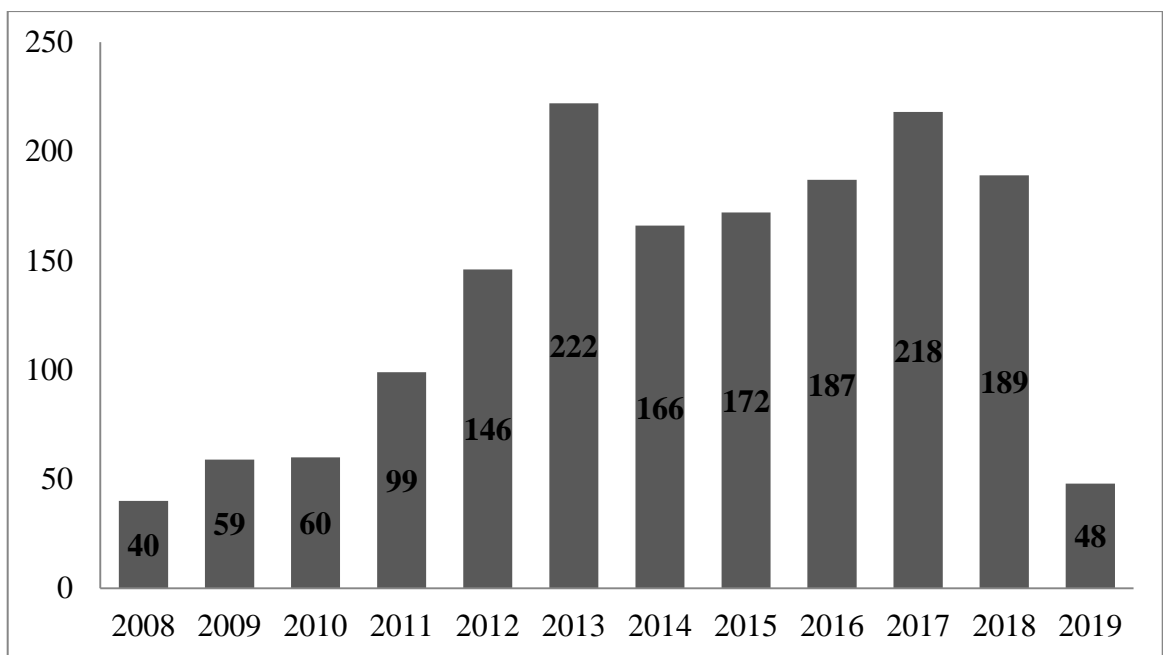

Рисунок 2.2. Динаміка кількості грантових проєктів впроваджених в економіку України

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [10]

Визначено, що протягом 2019 року реалізовано 48 грантових проєктів. Грантова діяльність орієнтована на можливості залучення коштів за потребою окремих галузей, сфер діяльності й територій, громад. Широкого поширення в Україні набув спільний грантовий проєкт ПРООН/ЄС "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду".

Подібна співпраця із міжнародними організаціями дозволила реалізувати грантові проєкти, які сприяли соціально-економічному розвитку територій, вирішенню значної кількості суспільних питань громад (водопостачання, енергозбереження, створення кооперативів тощо). Співпраця з міжнародними

організаціями, у тому числі у реалізації грантових проєктів, дозволяє отримувати можливості у розвитку й забезпечує потреби, які були обмежені відсутністю джерел фінансування. Перспективи подальшого розвитку галузей й сфер діяльності національної економіки мають тісний зв'язок із діяльністю міжнародних організацій, які надають можливість залучати кредитні й грантові ресурси з метою фінансового забезпечення локальних, галузевих, регіональних, загальнодержавних програм.

Негативний вплив глобалізації на розвиток національної економіки проявляється через відповідні внутрішні процеси, у першу чергу, макроекономічні: залежність національної економіки від зовнішніх коливань на фінансових ринках; зростання технологічного та структурного розриву з високорозвиненими країнами; залежність від зовнішньої політики стратегічних партнерів та поглинання транснаціональними компаніями внутрішнього ринку України; відтік інтелектуального капіталу та робочої сили за кордон; розширення можливостей до зростання обсягів тіньової економіки. Перелічені складові підтверджують потребу у подальшій співпраці із міжнародними фінансовими організаціями.

Серед міжнародних фінансових організацій основними кредиторами України залишаються Міжнародний Валютний Фонд, Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку, які входять до групи Світового Банку. Позики Світового Банку для України є найбільш вигідними, ніж позики з інших джерел, оскільки умови надання кредитів є сприятливішими. За класифікацією Світового Банку Україна належить до III категорії країн (рівень доходів нижче середнього), тому термін погашення кредитів продовжується до 20 років з пільговим періодом 5 років. Відсотки за кредитом сплачуються за «плаваючою» ставкою і становлять близько 6,5 % річних [11,12].

Умови подальшого отримання кредитних ресурсів від Групи Світового Банку залежать від рівня довіри й відповідальності за освоєння коштів. Саме тому подібна співпраця повинна реалізовуватися на партнерських засадах, які дозволять ефективніше залучати ресурси й забезпечувати соціально-економічний розвиток України та її регіонів.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ, ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ, ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ДЕРЖАВИ У
ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ

Основною метою політики у сфері фінансової безпеки має бути стабільний розвиток фінансової системи держави у напрямку нагромадження фінансових ресурсів для економічного розвитку та забезпечення її стійкості до потенційно негативного впливу вищенаведених зовнішніх і внутрішніх ризиків і загроз. Завдання державної політики у сфері фінансової безпеки полягають у своєчасній оцінці та реагуванні на існуючі та потенційні загрози.

Тіньова економіка є загрозою національній безпеці держави, обмежуючим фактором у гарантуванні економічної безпеки. Тіньова економіка, як явище, відрізняється за обсягами, структурою, господарською діяльністю, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. За даними Світового Банку питома вага тіньової економіки у постіндустріальних країнах становить 10-15 %, її обсяги у США сягають до 12 %, у Канаді й Франції до 8 %, Норвегії й Швеції до 7 %, Латинській Америці та африканських країнах до 30 %, Чехії до 18 %. Але у Японії рівень тінізації не перевищує 2%, що засвідчує результативність запровадження управлінських заходів на державному рівні та створення відповідних умов до ведення бізнесу за одночасного рівня бюрократії [19].

Рівень тінізації економіки має тісну залежність із соціально-економічним розвитком держави, гарантуванням національної безпеки. Поширення тіньової економіки призведе до зниження ефективності державної політики, що обумовлює необхідність використання адміністративних інструментів регулювання, перешкоджає іміджу держави у глобальному середовищі. Поширення тіньової економіки негативно впливає на дієвість механізмів та інструментів глобального управління, управління національною економікою. Основними сучасними проблемами тінізації економічних відносин у глобальному вимірі визнано тіньову зайнятість та тінізацію фінансових потоків. Незважаючи на те, що проблема тінізації вже вийшла за межі національних

економік, поки що відсутній цілісний та скоординований план дій щодо подолання тіньової економіки у глобальному просторі. Тінізація економічних відносин має специфічний вплив на економіку країни. Зовнішні кризові явища спричинюють масштабне вилучення капіталів з офіційної економіки, що поглиблює кризові явища [20].

Саме тому процес гарантування фінансової безпеки держави є пріоритетним, особливо з огляду на зміни зовнішнього середовища, зростанням зовнішньої конкуренції та економічних злочинів (рейдерство, кардерство, гринмейл).

Сучасні глобалізаційні процеси сприяють відкритості національних економік, що активізує їх зовнішньоекономічні відносини. Україна реалізує стратегію інтеграції у світовий економічний простір і провадить активну співпрацю із 68 міжнародними організаціями. Приєднання до міжнародної організації покладає на державу певні обов'язки. Формування співробітництва із фінансовими міжнародними організаціями, відіграє важливу роль у регулюванні соціально-економічних процесів. На сьогодні в Україні міжнародні фінансові організації забезпечують організацію і рух значної частини світових інвестицій, що регулюють купівлю та продаж валюти для фінансування експорту та імпорту. Співпраця з такими інститутами надає можливість отримувати зовнішнє фінансування, покривати дефіцит платіжного балансу і бюджету, реалізовувати довгострокові інвестиційні проекти, які відповідають стратегічним напрямкам розвитку. Тому питання взаємовідносин України із міжнародними фінансовими організаціями є актуальним, а його дослідження має значний науковий і практичний інтерес.

Діяльність міжнародних організацій набула вагомого значення для усіх країн, які розвиваються. Міжнародна співпраця із Групою Світового Банку сприяє стабілізації розвитку держави. Спостерігається позитивна динаміка виділення коштів міжнародними фінансовими організаціями під проекти у державному секторі економіки з метою стабілізації національної економіки, забезпечення соціально-економічного зростання, зміцнення фінансового сектора, активізації інвестиційного процесу, розвитку бізнесу.

Механізм нейтралізації загроз, конфліктів інтересів має залежність від складності системи, її динамічності, сукупності впливу чинників внутрішнього й зовнішнього середовища. Особливої актуальності набуває питання у контексті врегулювання територіальних (військових) й торгових конфліктів, питань енергетичної й екологічної безпеки, які характеризуються високим рівнем асиметричності, особливо з точки зору інтересів держав, які розвиваються. З метою підтримки держав, які розвиваються, Світовий Банк мобілізує ресурси державного й приватного секторів економіки, об'єднуючи зусилля фондів, громадських організацій. Група Світового Банку являє собою одне з найбільших у світі джерел кредитування та інвестування, включає: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), Міжнародну фінансову корпорацію (ІФС), Агенцію з інвестиційних гарантій (МІГА), Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (ІСІД) [22].

Світовий Банк на умовах співпраці запроваджує заходи й підходи з метою: розширення напрямів реалізації механізму антикризового управління; розширення джерел інвестування на визначені цілі розвитку держав світу (пріоритетні цілі для окремої території світу); підвищення якості управління ризиками у межах проектів розвитку; експериментальні заходи за проектами, тестування рішень за 170 проектами у 60 державах світу; реалізації механізму фінансування надзвичайних подій; реалізації заходів з фінансової оптимізації, підтримки проектів боротьби зі зміною клімату планети. Світовий Банк використовує партнерство, як механізм співпраці, реалізації поставлених цілей, у тому числі Глобальних цілей сталого розвитку (від подолання бідності до партнерства заради сталого розвитку).

За інформацією Світового Банку глобальні зобов'язання групи у 2018 році за регіонами світу становили (додатки Б, В): держави Латинської Америки та Карибського басейну – 8,7 млрд дол США, Європа та Центральна Азія – 8,8 млрд дол США, Східна Азія та Тихоокеанський регіон – 6,8 млрд дол США, Південна Азія – 14,1 млрд дол США, Близький Схід та північна Африка – 8,2 млрд дол, інша територія Африки (на південь від Сахари) – 19,8 млрд дол

США. Основні глобальні зобов'язання направлені на нейтралізацію міжнародних загроз та створення передумов до розвитку держав, які розвиваються: заходи з гарантування енергетичної (альтернативна енергетика, ефективне використання ресурсів) й інформаційної безпеки (цифрові технології, захист інформації), логістична діяльність (стійкі транспортні системи), захист й збереження водних ресурсів (дефіцит питної води), розвиток інфраструктури, гендерна політика, боротьба з епідеміями, демографічна безпека, соціальна й екологічна безпека. Можливості співпраці на умовах партнерства дозволяють залучати приватний капітал, громадські й благодійні організації, громадських діячів та активістів до реалізації пріоритетних завдань з урахуванням суспільних особливостей, чинників впливу, а також цінностей, потреб й мотивів на внутрішньому й зовнішньому рівнях. Саме тому стратегія гарантування глобальної безпеки соціальних систем повинна ґрунтуватися на можливостях реалізації програм розвитку у різних сферах діяльності й галузях з огляду на Глобальні цілі сталого розвитку, у тому числі за підтримки міжнародних фінансових ресурсів на умовах кредитування (у тому числі пільгового) та інвестування. Питома вага кредитування значно відрізняється за регіонами світу з огляду на існуючі й можливі небезпеки (додаток Д).

Так, у державах Африки найбільшою є питома вага кредитування у державне управління, що свідчить про існуючу потребу врегулювання соціально-політичних конфліктів, підтверджує події останніх десятиліть на території більшості держав континенту, а саме: Нігерія, Сомалі, Ефіопія, Еритрея, Судан, Чад, Кенія, Конго, Гана, Лесото, Ботсвана, Мадагаскар, Уганда та інші. Більшість конфліктів мають етнічний характер й ведуть свою історію з 20-го у 21-ше століття. Багаторічний характер конфліктів спонукав до системних суспільних проблем, руйнування інфраструктури, соціальної напруги. За питомої вагою кредитування держав Близького Сходу та Північної Африки найбільшим є значення показники із соціального захисту, що також засвідчує нагальну потребу нейтралізації соціальних загроз й соціальної напруги. У державах Східної Азії найбільшою є питома вага кредитування промисловості, торгівлі, послуг, а також водопостачання, каналізації й

утилізації відходів, що засвідчує потребу у розвитку реального сектора економіка та інфраструктурного забезпечення галузей економіки. У державах Європи та Центральної Азії найвищою є питома вага кредитування у енергетику, добувну промисловість, інші галузі промисловості, торгівлю, послуги та фінансовий сектор (найбільше значення серед усіх регіонів світу – 18,0%). У державах Латинської Америки найбільшою є питома вага кредитування у галузь охорони здоров'я (найбільше значення серед усіх регіонів світу – 18,0%), що пов'язане із необхідністю нейтралізації загроз із поширення хвороб, переважно, вірус «Зіка» (*Zika virus disease*). У державах Південної Азії найбільшою є питома вага кредитування в освіту. За усіма регіонами світу найменшою залишається питома вага кредитування у інформаційно-комунікаційні системи (від 1,0 до 3,0%), що засвідчує пріоритетність нейтралізації загроз в інформаційному середовищі у контексті, переважно, національної безпеки держав світу [22].

Виявлено, що у сукупності сфер й галузей діяльності найбільший обсяг кредитування у 2018 році був у державах Африки, найменший – у державах Латинської Америки та Карибського басейну, різниця у обсягах кредитування становить – 12,2 млрд дол США. За інформацією Світового Банку держави, які були найбільшими позичальниками МБРР протягом 2018 фінансового року, є: Індія, Єгипет, Індонезія, Китай та Туреччина. Рейтинг найбільших держав-позичальників МБРР та МАР сформовано на рисунках 1,2. До найбільших позичальників увійшли й найбільші економіки світу — економіки КНР та Індії, що засвідчує потребу у фінансову забезпечення розвитку сфер й галузей діяльності за участі міжнародних організацій через механізм кредитування та інвестування.

Визначено, що у світі реалізується більше ніж 63 тисячі проєктів, які фінансуються на умовах партнерства. Умови фінансування проєктів визначаються принципами, процедурами, особливостями проєктів або ініціатив, умовами їхньої реалізації. Взаємоузгодженість дій дозволяє отримати максимально вигідну комбінацію джерела фінансування й фактичного результату впровадження проєкту на певній території, у галузі або сфері

діяльності. Глобальне партнерство у реалізації пріоритетних ініціатив розвитку окремих держав або регіонів світу спонукало до досягнення результативності співпраці та зниження рівня глобальних небезпек. Досягнення результативності у реалізації певних ініціатив, програм розвитку має пряму залежність із відповідальністю окремих держав світу своєчасно виконувати зобов'язання, рівнем довіри (додаток Е). На умовах глобального партнерства, з метою реалізації програм розвитку, гарантування безпекового простору у широкому спектрі сфер й видів діяльності, міжнародні організації здійснюють свою діяльність на умовах співпраці з альянсами, групами, в межах певних ініціатив, програм.

Екологічний напрямок включає співпрацю із Глобальним екологічним фондом; Глобальним партнерством з водних ресурсів (GWP), Вуглецевим фондом. Соціально-економічний напрямок включає співпрацю з: Консультативною групою з міжнародних досліджень у сфері сільського господарства (CGIAR), Консультативною групою надання допомоги біднішим групам населення (CGAP), Спільною програмою ООН з боротьби з ВІЛ/СНІД, Програмою «Освіта для усіх», Ініціативою з реформування та укріплення фінансового сектора (FIRST), Глобальним альянсом у підтримці вакцинації та імунізації (GAVI), Програмою «Infodev» (інноваційні технології), Глобальною мережею навчання у сфері розвитку (GDLN), Програмою гармонізації охорони здоров'я в Африці (ННА), Програмою водопостачання й санітарії (WSP), Ініціативою повернення іллегальних активів (StAR) тощо [22].

Партнерство з міжнародними організаціями дозволяє залучати, у тому числі на вигідних умовах, фінансові ресурси з метою реалізації програм, забезпечення розвитку й безпечності суспільства. Партнерство повинно ґрунтуватися на певних принципах, що дозволить взаємоузгодити дії з метою формування глобального безпекового середовища соціальних систем. В основу принципів повинно бути покладено: обов'язковість виконання прийнятих зобов'язань; відповідальність сторін; контроль за виконанням досягнутих домовленостей; законність, у тому числі з огляду на норми міжнародного права; відкритість й довіра сторін; толерантність; етично-моральні принципи.

Створення передумов до формування безпекового середовища дозволяє забезпечити можливості своєчасного нівелювання існуючих та потенційних загроз й небезпек, що надає можливість володіти ситуацією (ситуаціями), приймати рішення, отримувати результат. Складність вирішення й взаємоузгодженості питань зростає через масштабність глобальних небезпек (від світової фінансової кризи до екологічних катастроф), що посилює асиметричні конфлікти. Реалізація взаємоузгодженого механізму з ключових питань у політичній, соціально-економічній й екологічній сферах за участі міжнародних організацій, розширення партнерства, досягнення взаємоузгодженості дій з огляду на міжнародні угоди, норми міжнародного права, дозволяє залучати додаткове фінансування програм розвитку й пріоритетних ініціатив для окремих держав та регіонів світу.

Досвід останніх років засвідчує, що участь Групи Світового Банку, у тому числі МБРР та МАР, у реалізації програм розвитку, зростає. Міжнародні організації надають можливість співпрацювати на умовах партнерства, залучати додаткові ресурси у вирішення нагальних питань на державному й міждержавному рівнях.

Маючи високий рівень кредитоспроможності міжнародні організації запроваджують різні механізми фінансового забезпечення програм та ініціатив, у тому числі на пільгових (спеціальних) умовах. Враховуючи нагальну потребу нейтралізації загроз й потенційних небезпек співпраця на умовах партнерства дозволяє залучати кошти з метою розвитку окремих сфер й галузей діяльності, вирішувати нагальні соціально-економічні та екологічні питання, які визначено пріоритетними з огляду на безпеку соціальних систем, фінансову безпеку держави, її конкурентні позиції у світі.

Враховуючи посилення рівня асиметричності глобального світу існує потреба у визначенні основних пріоритетів розвитку соціальних систем з урахуванням рівня й масштабів поставлених завдань й норм міжнародного права, нівелювання загроз й гарантування глобальної безпеки світової спільноти, реалізації взаємоузгодженого механізму з ключових питань у політичній, соціально-економічній й екологічній сферах, розширення

партнерства, вирішення асиметричних конфліктів, досягнення взаємоузгодженості дій між усіма членами G20 (Австралія, Аргентина, Бразилія, Велика Британія, Індія, Індонезія, Італія, Канада, Китайська Народна Республіка, Південна Корея, Мексика, Німеччина, Південно-Африканська Республіка, Російська Федерація, Саудівська Аравія, США, Туреччина, Франція, Японія і Європейський Союз) за умови дотримання норм міжнародного права, національних інтересів окремих держав й регіонів світу, у тому числі з огляду на ментальність населення. Взаємоузгодженість й послідовність дій у вирішенні глобальних завдань ускладнюється пріоритетністю гарантування національної безпеки держав світу, але з огляду на міжнародні угоди, норми міжнародного права, політичну толерантність, глобальні загрози світу, саме співпраця на умовах партнерства (фінансового забезпечення) є ваговою основою гарантування фінансової безпеки держави, її конкурентних позицій у світі.

З метою активізації співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями необхідно розробляти проєкти з ефективним спрямуванням коштів й контролем за їхнім використанням. Джерелом фінансування може бути участь у грантах, які розробляються й реалізуються у соціальній, економічній й екологічній сферах. Грантова діяльність може бути пов'язана із окремими сферами й галузями, територіями й громадами, що доводить досвід процесу децентралізації, а також ефективна реалізація грантового проєкту ПРООН/ЄС "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду".

З метою фінансового забезпечення трансформаційних процесів на сільських територіях реалізується Проєкт ПРООН/ЄС "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" [23].

Основною метою Проєкту є сприяння сталому соціально-економічному розвитку шляхом проведення спільного управління й заохочення ініціатив громад на місцевому рівні. Ваговою відмінністю Проєкту від інших програм розвитку сільських територій є те, що громада на місцевому рівні обирає проблемну сферу (виробничого або соціального спрямування). Проєкт фінансується ЄС та співфінансується через програму розвитку Організації

Об'єднаних Націй. Слід зазначити, що практична реалізація Проєкту по всій території України надала можливість запровадити механізми мотивації громад до участі й консолідації зусиль у співфінансуванні локальних проєктів на місцях (мікропроєкти). Проєкт передбачає розвиток ініціатив не лише на рівні соціальних потреб громад, а й ініціатив, які направлені на розвиток особистих селянських господарств населення, кооперативних об'єднань [24].

Реалізація мікропроєктів сприяє покращенню здібностей громад до місцевого планування, так як реалізація мікропроєктів передбачає оцінку ситуації й розробку відповідної техніко-економічної документації, а також зростанню рівня запровадження місцевих ініціатив у напрямку соціально-економічного розвитку, інфраструктурного забезпечення виробничої сфери сільських територій.

Виявлено, що Проєкт сприяв поширенню досвіду й знань, мобілізації зусиль громад у використанні ресурсів, підготовці й дієвої реалізації мікропроєктів соціального й виробничого спрямування, вдосконаленню політики місцевого самоврядування, регіонального розвитку. Фактично мікропроєкти реалізуються у напрямку енергозбереження, охорони довкілля, розбудови соціальних й виробничих об'єктів, розвитку інфраструктури територій. Запровадження відповідних ініціатив, за участі зовнішніх фінансових ресурсів, дозволяє забезпечити основну мету, яка була передбачена Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Розвиток виробничої й соціальної сфери сприяє врегулюванню низки проблемних питань, які мають тісний зв'язок із якістю життя населення, соціально-економічним розвитком держави й окремих її регіонів. Глобалізаційні процеси сприяли можливості практичного запровадження досвіду держав ЄС у використанні грантових проєктів у різних сферах діяльності суспільства.

ВИСНОВКИ

Гарантування фінансової безпеки, підвищення конкурентних позицій держави у глобальному світі має тісний зв'язок із можливістю розширення сфер співпраці із міжнародними фінансовими організаціями. Забезпечення конкурентоспроможності держави у зовнішньому середовищі має формуватися з огляду на можливості розвитку галузей національної економіки й територій держави із залученням коштів інвесторів.

Вдосконалення міжнародної співпраці повинно здійснюватися на умовах партнерства, що дозволить забезпечити можливості до розширення сфер і галузей інвестування. Саме партнерство спонукає до підвищення рівня довіри й результативності співпраці. Принципи партнерства повинні включати виконання зобов'язань, високий рівень довіри, ефективність державного управління, толерантність.

Практична реалізація принципів партнерства потребує дієвої взаємодії між учасниками з метою упередження можливих ризиків, конфліктів інтересів. Суттєвою альтернативою кредитуванню від Групи Світового Банку є залучення грантових ресурсів, які можуть бути ефективно освоєні в освітніх, виробничих, екологічних проєктах. Значна кількість нагальних потреб у галузях й сферах національної економіки України, на окремих територіях була обмежена саме відсутністю або недостатністю фінансових ресурсів.

Саме тому результативність співробітництва України з міжнародними організаціями та перспективи подальшої співпраці повинні бути зорієнтовані на розширення можливостей освоєння грантових ресурсів. Залучення й ефективне освоєння грантових ресурсів дозволить активізувати розвиток галузей й сфер діяльності національної економіки, підвищити рівень інвестиційної привабливості й забезпечити соціально-економічний розвиток територій. Принципи співпраці також повинні включати виконання зобов'язань, високий рівень довіри, ефективність прийняття рішень, відповідальність за освоєні грантові кошти, а також можливості співфінансування проєктів, у тому числі за участі громад.

Фінансове забезпечення програм розвитку, глобальних ініціатив повинно

здійснюватися на умовах партнерства. Саме партнерство повинно виступати базовою основою фінансового забезпечення глобальної безпеки соціальних систем. Партнерство повинно ґрунтуватися на певних принципах, що дозволить на перспективу не обмежувати доступ до міжнародних кредитних та інвестиційних ресурсів, знизити асиметричність конфліктів, взаємоузгодити дії з метою формування глобального безпекового середовища.

В умовах глобального світу співпраця із міжнародними організаціями, у тому числі фінансовими, буде розширювати свої межі й можливості у залученні капіталу. Створення відповідного інвестиційного клімату й іміджу на різних рівнях управління сприятиме залученню коштів на більш сприятливих умовах й забезпечить можливості щодо подальшої довгострокової співпраці з метою розвитку галузей й сфер діяльності національної економіки, окремих територій, реалізації локальних проєктів із залученням грантових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Навроцький С. Систематизація ризиків сільськогосподарських підприємств / С. Навроцький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка./ Київ: Київський університет, 2008. № 105. С. 17-21.
2. Шенаєв А. О. Понятіе фінансової устойчивості: її показателі и умовія забезпечення / А. О. Шенаєв // Банковские услуги. 2008. № 4. С. 2-7.
3. Сокол О. Г. Управління стійкістю сільськогосподарських підприємств як економічний процес / О. Г. Сокол // Економічний простір. 2009. № 21. С. 227-237.
4. Міжнародне співробітництво. МВФ: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mvf> (дата звернення 10.10.2019).
5. Вербицька І.І. Моніторинг співпраці України з Міжнародним валютним фондом. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/8.pdf> (дата звернення 20.10.2019).
6. Чубик А.В. Українська призма: співпраця України з міжнародними організаціями/Friedrich Ebert Stiftung. К., 2014. Червень. 76 с.: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/prizma_ukr_int_2014.pdf (дата звернення 24.10.2019).
7. Офіційний сайт Світового банку: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення 28.10.2019).
8. Богацька Н.М. Аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 10. С. 28–31: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/6.pdf (дата звернення 29.10.2019).
9. Участь України у міжнародних організаціях: <http://www.mfa.gov.ua/> (дата звернення 01.11.2019).
10. Офіційний портал координації міжнародної допомоги України: <http://proaid.gov.ua/uk/pages/1> (дата звернення 04.11.2019).
11. Венцовський Д.Ю. Сучасний стан і напрями підвищення результативності співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. Фінанси України. 2012. № 5. С. 14-26.
12. Іванов С. М. Підвищення ефективності реалізації в Україні проектів міжнародних фінансових організацій. Економіка і організація управління. 2016. № 4. С. 179–191.
13. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. Фінанси України. 2014. № 11. С. 33–47.
14. Кожухова Т. В. Фінансування Світовим банком проектів розвитку в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. С. 17–20.
15. Терещенко Г. М. Залучення потенціалу інститутів спільного інвестування для забезпечення інноваційного розвитку економіки. Фінанси України. 2012. № 9. С. 105–115.
16. Азоєв Г.Л. Конкурентні переваги підприємства / Г.Л. Азоєв, А.П.Челенков. - Держ. Ун-т управління, Нац. фонд підготовки кадрів.- М.: ОАО «Тип

«НОВИНИ», 2000. 256 с.

17. Барановський О.І. Фінансова безпека / О.І. Барановський. К.: Фенікс, 1999. 338 с.

18. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: [монографія] / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський; за заг. редакцією д-ра ек. наук, проф. А.О. Єпіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.

19. Шматковська Т. О. Тіньова економіка: дефініція, структура, причини виникнення та шляхи мінімізації / Т. О. Шматковська, І. В. Тверда // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. С. 177-185.

20. Вишневська О.М. Фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств : теоретичні і практичні аспекти : [монографія] / О.М. Вишневська, А.Г. Костирко. — Миколаїв : ФОП Швець В.М., 2017. 268 с.

21. Вишневська О.М. Глобалізаційні можливості у розвитку держав світу / О.М. Вишневська, А.С. Вишневська // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних систем в сучасних умовах". Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 2019, С. 27-30.

22. Вишневська О.М. Фінансове забезпечення глобальної безпеки соціальних систем / О.М. Вишневська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Випуск 3, 2019. С. 12-17

22. Економічний розвиток сільських територій України / Джейсінгх Сах. — [посібник із запровадження Проекту ЄС/ПРООН "Місцевий розвиток орієнтований на громаду"], 2015. — 108 с.

23. Вишневська О.М. Трансформаційні процеси на сільських територіях в умовах децентралізації / О.М. Вишневська // Тези доповідей Всеукраїнська науково-практична конференція "Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти" 13-14 грудня 2018 р., МНАУ, Миколаїв, 2018. С. 31-35.

ДОДАТКИ

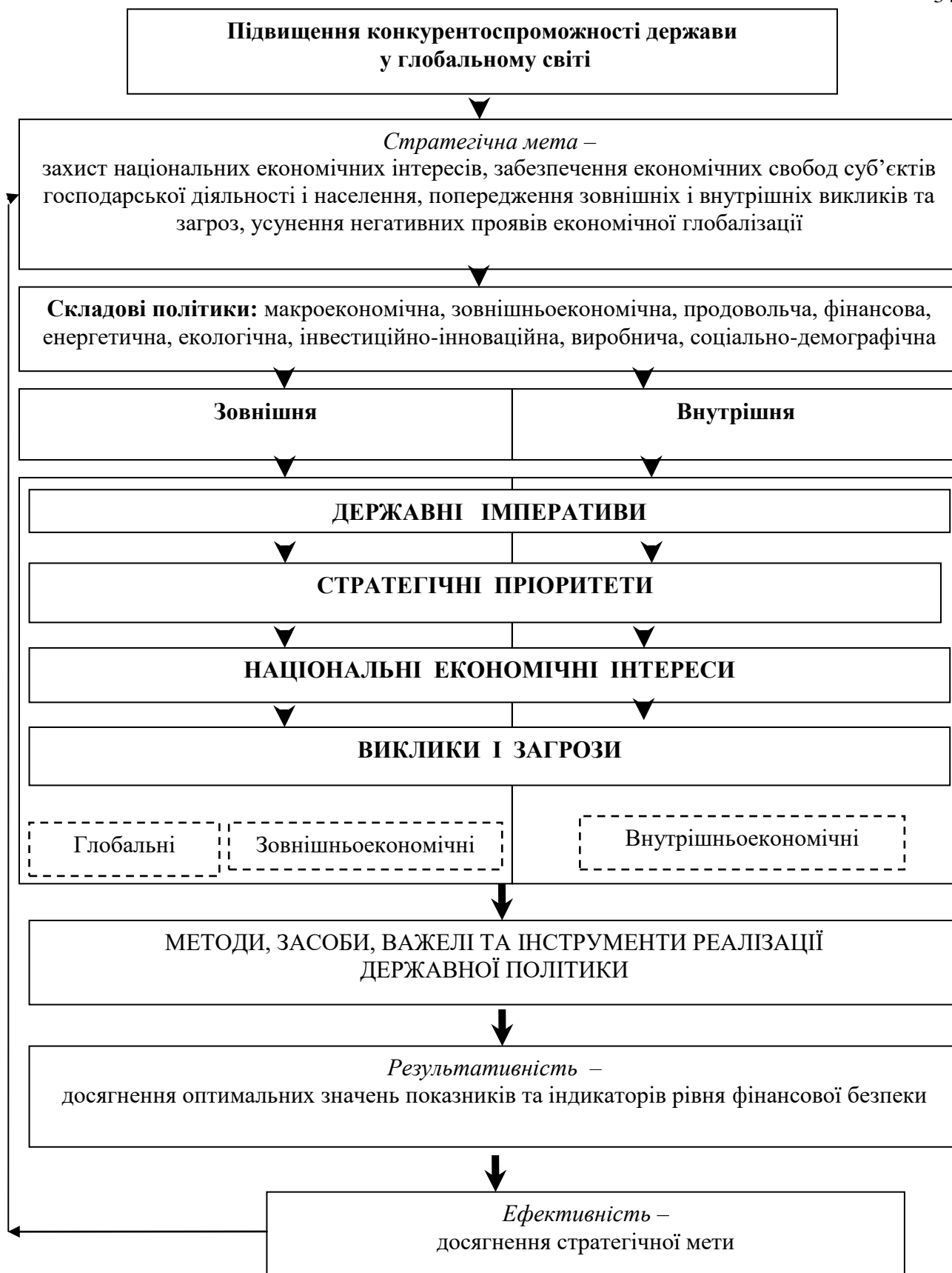

Рисунок А.1. Пріоритети державної політики у гарантуванні фінансової безпеки

Джерело: узагальнено авторами на основі опрацьованих літературних джерел

Додаток Б

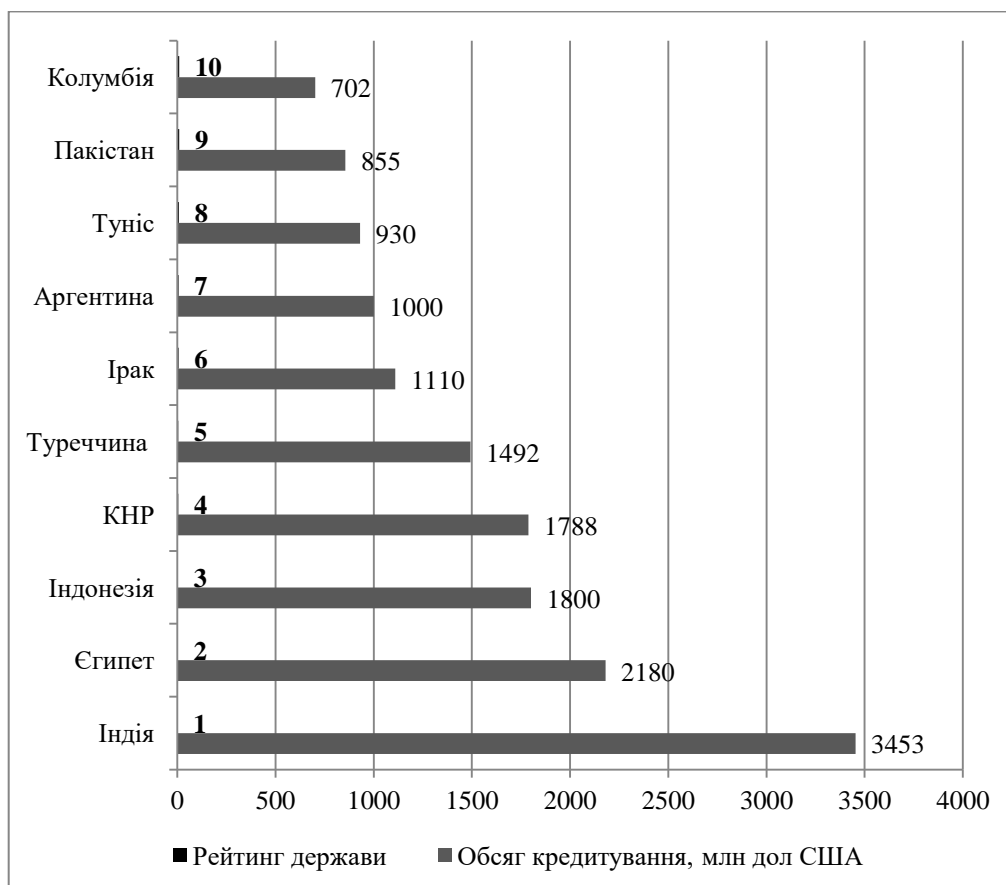

Рисунок Б.1 — Рейтинг та обсяги кредитування МБРР держав світу протягом 2018 фінансового року, млн дол США

Примітка: МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку (входить до Групи Світового Банку).

Джерело: узагальнено авторами за інформацією Світового Банку.

Додаток В

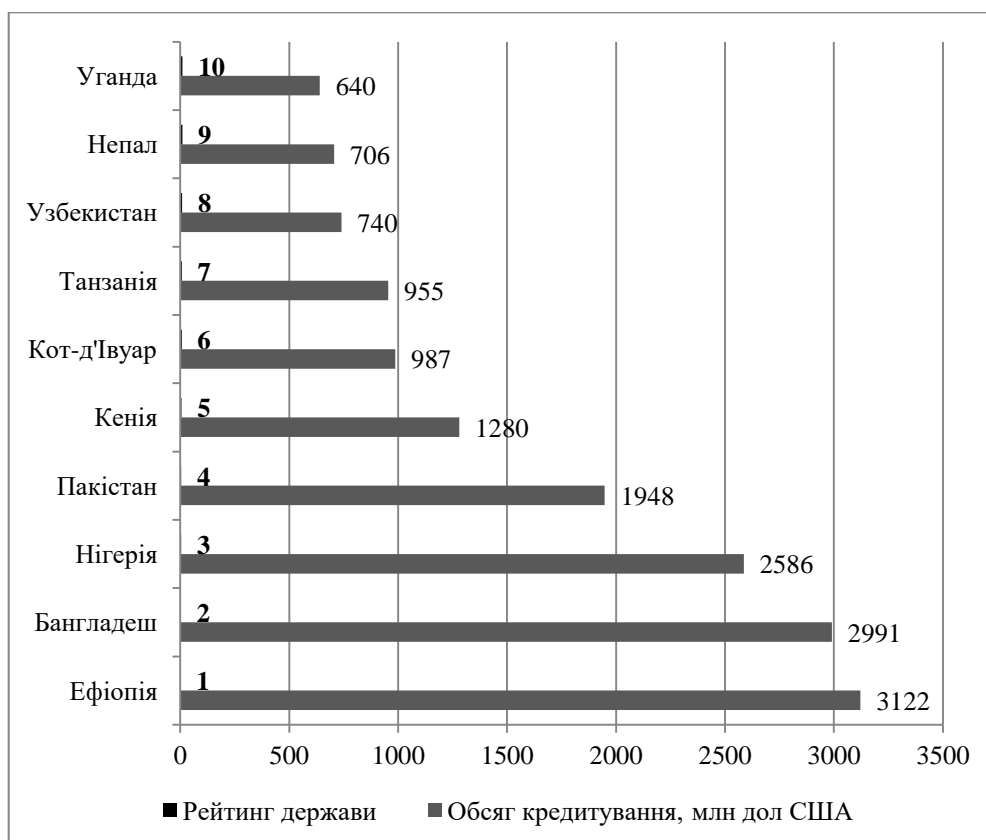

Рисунок В.1 — Рейтинг та обсяги кредитування МАР держав світу протягом 2018 фінансового року, млн дол США

Примітка: МАР – Міжнародна асоціація розвитку (входить до Групи Світового Банку).
Джерело: узагальнено авторами за інформацією Світового Банку.

Додаток Д
Таблиця Д.1 Обсяги й питома вага кредитування МБРР та МАР за сферами й видами діяльності, 2018 рік (за регіонами світу)

Показники	Регіони світу					
	Африка	Східна Азія та Тихоокеанський регіон	Європа та Центральна Азія	Латинська Америка та Карибський басейн	Близький Схід та північна Африка	Південна Азія
Загальний обсяг кредитування, млрд дол США	16,5	4,6	4,5	4,3	6,4	10,7
Питома вага від загального обсягу кредитування, %:						
- освіта	8,0	5,0	1,0	13,0	12,0	16,0
- сільське господарство, рибництво та лісове господарство	8,0	15,0	3,0	7,0	2,0	13,0
- енергетика, добувна промисловість	19,0	2,0	24,0	12,0	16,0	12,0
- охорона здоров'я	7,0	8,0	3,0	18,0	10,0	11,0
- фінансовий сектор	2,0	0,0	18,0	2,0	1,0	1,0
- промисловість, торгівля та послуги	8,0	21,0	18,0	4,0	17,0	10,0
- водопостачання, каналізація, утилізація відходів	11,0	24,0	1,0	11,0	8,0	7,0
- транспорт	4,0	8,0	7,0	15,0	4,0	11,0
- соціальний захист	9,0	6,0	6,0	9,0	18,0	6,0
- державне управління	24,0	9,0	17,0	8,0	11,0	10,0
- інформаційно-комунікаційні технології	1,0	2,0	3,0	1,0	1,0	2,0

Примітка: МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку, МАР – Міжнародна асоціація розвитку (входять до Групи Світового Банку).

Джерело: узагальнено авторами за інформацією Світового Банку.

Додаток Е

Таблиця Е.1 Партнерство міжнародних організацій (МБРР, МАР) у реалізації програм розвитку глобального світу

МБРР	Напрями фінансової політики	Реалізація програм розвитку
Акціонерний капітал	Чистий дохід МБРР	Траст-фонди
Залучений капітал (позики, інвестиції)		МАР
Держави-партнери (189 держав світу).	Коригування фінансової політики МБРР	Позики державам-клієнтам
Співпраця із Міжнародними організаціями Групи Світового Банку	Оцінка ризиків МБРР Стратегічне планування діяльності МБРР (W-процес)	Кредитування на пільгових умовах
Співпраця із Міжнародними Валютним Фондом, G7, G 20, Глобальним екологічним фондом тощо.	Нейтралізація небезпек, фінансових ризиків, механізм гарантування фінансової безпеки МБРР	Інвестування
Розширення програм, ініціатив, глобальних мереж партнерства з урахуванням глобальних небезпек й потенційних загроз:	Поповнення акціонерного капіталу (за потребою)	Грантова діяльність
- державне управління - освіта - охорона здоров'я тощо	Випуск облігацій Світового Банку	Співпраця із Міжнародними організаціями Групи Світового Банку
Розширення програм, ініціатив, глобальних мереж партнерства з урахуванням глобальних екологічних небезпек відповідно до Паризької Угоди (2015 рік).	Розширення держав партнерів МБРР	IFC, MIGA, ICSID
Розширення ініціатив з реформування та укріплення фінансового сектору.	Розширення сфер: кредитування/інвестування/грантова діяльність МБРР	Реалізація програм розвитку у різних сферах й видах діяльності
Розширення ініціатив з боротьби з фінансовими шахрайствами, захисту інформації (кібербезпека).	Оцінка рівня довіри	Прогнозні показники поповнення ресурсів МАР до 2020 фінансового року (включно):
Розширення глобального партнерства у напрямку боротьби із бідністю, підтримки вакцинації, імунізації.	- власні ресурси МАР – 21,1 млрд дол США - трансфери МБРР — 0,6 млрд дол США - компенсація донорами (заборгованість) — 4,1 млрд дол США - внески донорів — 23,1 млрд дол США - позики, надані партнерами на пільгових умовах — 3,9 млрд дол США - залучені засоби на ринку капіталу – 22,0 млрд дол США.	

Примітка: МБРР – Міжнародний банк реконструкції та розвитку, МАР – Міжнародна асоціація розвитку (входять до Групи Світового Банку).

Джерело: сформовано авторами з урахуванням інформації Світового Банку.